

הרה"ג רבוי גצליה רבינובייך שליט"א
אדמו"ר ממונוסטרישציה

דרוש באגדה לשבת שובה תשס"א לפ"ק*

תacen בפ"ג דרייה (כט,א): והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגוי, וכי ידיו של משה עשוות מלחמה או שוברות מלחמת, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמות מתגנרים, ואם לאו היו נופלים. וצרכיכים להבין למה נשנית משנה זו דוקא במס' ר'יה ובסוף פ"ג אחרי דתני הלכות שופר. והריע"ב פירש משום דאיירி לעיל מיניה בכוונת הלב תנא נמי לחץ דעתך בה בשעה שמתקווים لكن לאביהם שבשמות הם מתגנרים. ומ"מ ידוע שאין דבר מקרי בחז"ל, וא"כ יש לנו לחפש קשר הדוק בין האי מאמר לכל עניין ר'יה.

והנה כתיב ונסاء השער עליו את כל עוננותם אל ארץ גזירה, ואמרו חז"ל וילק"ש פה: אחר רמו תקען: ונשא החשיר עליו - נטל הקב"ה כל עוננותיהם של ישראל ונוטן על עשו הרשע שני' ונשא החשיר עליו, ואין שעיר אלא עשו שני' הן עשו אחוי איש שעיר, את כל עוננותם עשו כמה כת יש לי שאתה נותן עלי כל עונות יעקב אחוי, באותו שעה נטל הקב"ה עוננותם ונוטנו על בגדיינו ונעשה איזומים שני' מודיע איזום לבושן, ישב ומכבשן עד שנעשה לבנים שטאמר לבושה כתלך חור. ודבריו המדרש הללו הם פלאים דלמה נותן הקב"ה את עונות בני ישראל על עשו הרשע, והלא כתיב איש בחטאו ימות. ועוד צרכיכים להבין מהו עניון העתינה על בגדיינו, וכי הבגדים הם בעלי בחורה ששיק להטיל עליהם החטא.

אמנם העניין יובן ע"פ מה שכתבתי במקומם אחר לפרש Mai דאיתא במדרש נבי נז, ז): ר' לוי בשיר ייסי בר חלפטא אמר בירידתו למצרים נולד אייט ובעליתן מת, אמתה מוצאה עיקר שניו של איוב לא היו אלא מأتים ועשר שנים ועשה ישראל במצרים מאתים ועשר שנים, ובא שטן לקטרג וגירחה אותו באיוב, ר' חנניה בריה ר' אחא אמר, לרועה שהיה עוכד ומביט בצאנן, בא זאב אחד נזודג לו, אמר לנו לו תיש אחד שיתגירה בו, ור' חמא אמר, לאחד שתיה יושב בסעודיה, בא כלב אחד נזודג לו, אמר לנו לו ככר אחד שיתגירה בו, כך בא שטן לקטרג גירה אותו באיוב.

עוד מצינו בזוהר"ק (פי' פיחט ריח, א): דרא (דאיוב) הו מהויבין כליה, ואתא שטן לקטרוג, אמר ליה קוב"ה, השמת לך על עבדי איוב כי אין כמושו בכל הארץ לאשותבא ביה ודרא, ואיתחו מתלה לرعاה דאתא זאב למיטרף שענית ולמייד ליה, מה עבר החוא רעה זדהה חיימיא, היהב ליה אימרא תקיפא ושמניא ורברבא מכלהו כי וברעו לשעלתא על החוא אימרא טבא שבך לכולחו, מה עבר החוא רעה, בשעתה דזהה זאב אשตลอด בהחוא אימרא, ברח רעה עם ענאנו ושוי לו באתריהון, ולבתר תב לאימרא וושאיב ליה מזאב.

וביאור דבריו חז"ל הלו הוא שהקב"ה ברא את העולם שייהיו בו טוב ורע כדי שיהיה

* דרוש שנאמר בכלל, עשיית תשס"א.

לאדם היכולת לבחור בין טוב לרע. והנה מטיבו הרע להתנגד לטוב וברצונו להתגבר על הטוב, ומוטוק כך בני האומות שנפשם משורש הרע מתנגדים לבני ישראל ששורש נשמתם הוא חלק אלה ממעל. וחרוי זה דומה להתנגדות הטבעית שיש לואב נגד הצאן שמטבעו רוצה לטרוף ולאכלם. וכאשר משתוללים כוחות הרע בעולם הרי הם יורים חיציהם ודקא בישראל, لكن מגרה הקב"ה את המקטרוג נגד אנשים גדולים ומיחדים שכוכחים קיבל מנה גוזשה של יסוריין ובזבוז המקטרוג את כוחותיו במלחמותו נגד צדיקים אלו, ועי"ז הצדיקים מתגברים על כוחות הרע וממליטים את ישראל מיסוריין ואת העולם מכלו. וכן כאשר היו בני ישראל במצרים גירחה הקב"ה את השטן שיבובו את כוחותיו במלחמותו נגד איוב ועי"י שקיבל תוא את היסטוריון מליט את בני ישראל. וזהו ביאור מה שא"ר שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן במ"ס א), אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואני מתחלת אלא מן הצדיקים תחולת, דכונתו למור דע"פ שהרשעים הם הגורמים לפורענות הבאה לעולם בכל זאת הצדיקים מוכרים לשבול מן הפורענות תחולת, מפני שע"י סבלם הם מצילים את העולם מכלו.

ובאמת כל מה שנאמר על איוב ביחס לבני ישראל נאמר על בני ישראל ביחס לאומות העולם, שע"י רוב חטאיהם בני אדם משתוללים כוחות הרע בעולם ויכולים להביא חרס וכליון בעולם. אז מגרה הקב"ה מקטרוגים אלו נגד ישראל, מפני שישראלם עם קדושים יש להם הכוח לעמוד בעימותם עם כוחות הרשע בעולם. וכאשר מובזים המקטרוגים את כוחותיהם במלחמותם נגד ישראל מציל הקב"ה את העולם מכלו. וזהו מה שאמרו חז"ל במדרש ילק"ש איך רמו תורתה: ר' יהושע דסכנין בשיר לוי אמר, אמרה הכנסת ישראל לפני הקב"ה, ובש"ע אני והוא איוב כוי כל מה דאייתית על איוב את בעי מיתי עלי. ועוד איתא בתיקונים מזוהר חדש (קס"א): איוב מה דאמיר, כולא הוות משל על ישראל. וזהו סוד הייסורים ששסובין ישראל בכל הדורות, והינו מפני שמנגרה הקב"ה כוחות הרע בישראל כי רק הם יש להם הכוח והעו לחתגר על העינויים והיסורים ולא להתמודט תי. וזהו מה שאמרו חז"ל (סוטה ט,א) חיצי כלים והם אינם כלים, כלומר דכוחות הרע שבולם, שקרויים חיצי הקב"ה ובבחוי אשר שבת אפי (ישע"י, ח) יכול את כל מרכז במלחמותם נגד ישראל, ולבסוף יתגבורו עליהם בני ישראל ויינצחו.

ודברים אלו מפורשים הם בנבאות ישי"י (נבי, ג) כתוב שם: חפה ישכיל עבדי ירום ונשא זגביה קאוד. באנשר שָׁמְמוּ עַלְיכֶם רְבִים כֵּן מִשְׁתַּתְמִיתְמִיאֵשׁ מִרְאָהוּ וְתַאֲרוֹ מִבְנֵי אָדָם. כו' נזה ווים רְבִים עַלְיכֶם יְקַפְּצִוּ מְלָכִים פְּרִים בֵּי אָשָׁר לֹא סְפִיר לְהַסְּרָה רָאוּ וְאָשָׁר לֹא שְׁמָעוּ התבוננו וו. נזונה ותדל אִישׁ אִישׁ מִכְאָבָות וַידְעָה חָלִיל וְכַמְסֻפָּר פְּנִים מִמְּנוּ בְּזֹהַר לֹא חִשְׁבָּנוּ. אָכוֹ חִלְיָנוּ הוּא נָשָׁא וְמִכְאָבָינוּ סְבָלִים וְאָנָחָנוּ חִשְׁבָּנוּ נָגֹעַ מִפְּהָא אָלְקִים וְמַעֲזָה. והוא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעָנוּ מִדְּבָא מִעֲנוֹתֵינוּ מִסְּרָר שְׁלֹמָנוּ עַלְיכֶם וְבְחַבְרָתוּ נְרָפָא לְנוּ. בְּלֹנוּ בְּצָאן תְּעִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פְּנִינוּ וְהִ הַפְּגִיעָה בָּו אֵת עָזָן בְּלֹנָה. נָשָׁל וְהִוָּא נְעָנָה וְלֹא יְפַתֵּח פִּיו בְּשָׁח לְשִׁבְחָה יְוָבֵל וְכַרְחֵל לְפִנֵּי גּוֹזִיתָה נְאָלָמָה וְלֹא יְפַתֵּח פִּיו. מְעָצָר וְמִפְּשָׁעָט לְקַח וְאֵת דָזָן מֵי יְשֻׁוָּת בֵּי נְגֹזָר מִאָרֶץ חִים מִפְּשָׁע עַמְּפִעָה נָגַע לָמוּ. וַיְתַנוּ אֶת רְשָׁעָים קְבָרוֹ וְאֶת עַשְׂרָה בְּמַתִּין עַל לֹא חִפּוּס עַשְׂה וְלֹא מְרַמָּה בְּפִיו וְגוּ, לְכוֹ אֲחַלֵּק לוּ בְּרַבִּים וְאֶת עַצְוּמִים יְחַלֵּק שְׁלֵל פְּתַת אֲשֶׁר חָאָרָה לְפִנּוּ נְפִשּׁוֹ וְאֶת פְּשָׁעִים נְמַנָּה וְהִוָּא מְטָא רְבִים נָשָׁא וְלִפְשָׁעִים יְגַגֵּעַ. וּמִבְואר בפירושי (שם) ובכוזורי (מאמר ב, לד) שנבואה זו מוסבת על כלל ישראל ועי"ק בזוה"ק

פי וישב קפה, א), ולמדים מדברי הנביא שאומות העולם יהיו תמהיהם על מצבם השפלי והירוד של כלל ישראל, אבל לבסוף יבואו לידי ה הכרה שהיסורי האiomים ששובלים ישראל הם בשביל פשע האומות שעלה ידם הם ממלאים את העולם מהרס וכליון. והמתבונן בדברי הנביא יראה בהם תיאור נאמן לטבשות בני ישראל בכל שנות גלותם, ובפשט לזוועות השואה האiomה שעברה על עמו בדור האחרון. ויש בזה תשובה לכל אלו התוהים להבין הנחגת המשפט של הקב"ה בתקופה זו, שמתוך תהיה זו באו ובין לידי כפירה בהשגת הבורא ובמשפטו ר"ל. אבל כפי מה שנתבאר הסיבה היא רשות הגויים שהביאה את העולם על סף הכלוון חי, ומכיון שרשות הקב"ה בקיום העולם ולא בהשחתתו. גירה את כוחות הרשות בעמו ישראל שיבלו כוחות הרשות את כוחותיהם במלחמות נגד ישראל, ועי"ז חיל הקב"ה את הארץ ומלאה מרודות שחת. וכן מצינו בזוהר (פ' שמota ט, ב): אמר רב הונא אמר אשטעבידו ישראל בכל האומין, בגין דישתאר בתון עולם, דאיינו קיבל כל עולם. וכונת המאמר היא כמו שנתבאר, דזה לעומת זה עשה אלהים, וישראל הם לעומת אומות העולם, ולכן הם יכולים לבוא בעימות עם כוחות הרשות שבulous, ועי"ז הם נתנים לעולם שארית שלא יבוא לידי כלוון חי".

ולפי מה שנתבאר שפיר מובנים דברי המדרש שאמר שנטול הקב"ה כל עונותיהם של ישראל ונוטע על עשו הרשות, DIDUO שעשו הוא סמל למלכות רומי, וא"כ כוונת המדרש היא שהקב"ה מטיל עליהם את עונות בני ישראל, ובזה הקב"ה מתנתק עם מודה כנגדם מודה, דמכיון שבני ישראל סבל נורא בכלל עונות הגויים لكن הגויים הם חיביכם לקבל עליהם סבל בשבייל עונות בני ישראל. ובכל זאת באים הגויים בטעה שאין להם כח לישא את העול הזה, لكن אמרו להם שהוא מטיל אותו על הגדים שלהם, והיו שמלמד עליהם זכות שחייב בא מוחטה הקדמון, שהgcdים הם סמל לחטא הקדמון, שבשלудיו לא היה מקום לבגדיים, ولكن בגדים הוא לשון בגידה וכמו שדרשו חז"ל במדרשי ילק"ש פר' תולדות רמו קטו) וירח את ריח בגדי - ריח בגדי, דהיינו שבגדי עשו מורים על הבידה של החטא הקדמון. ובזה מלמד הקב"ה זכות על הגויים שעונותיהם באים מוחטה הקדמון, ועי"ז הופך אדמיות הבגד לבן.

ומעתה מובן למה נשנית המשנה שהקדמו דוקא במס' ר'יה וסמן להלכות תקיעת שופר, והיו שבים הדין דר'יה זים את ישראל אם צריכים לשבול עד עונות הגויים או להיפך שהגויים יצטרכו לקבל עליהם את עונות בני ישראל, וראיה לזה ממה שדין הקב"ה את איוב בראש השנה, וכdeadיתא בזוהר (ק' ח'יב, לב): וכי היום ויבאו בני האחים להתייצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם, וכי היום דא ראש השנהDKDOSHA בריך הוא קאים למידן עולם, ומאתחר דעתבואר שאיוב הוא משל על ישראל, א"כ הדין של ראש השנה הוא על החת�ות בין ישראל לעמים, ומלחמות עמלק חרוי היא המלחמה התמידית שבין ישראל לעמים ובין קדושה לכהות הרשות (שעלملك הוא התגלמות הרשות שבעשו). ולכן אנו אומרים מזמור מי' בטהילים לפני התקיעות שכותב שם: ידבר עמים תנחינו ולא מים תחת רגליינו, יבחר לנו את נחנתנו את גאון יעקב אשר אהב סלת, עלה אלקים בתרועה ה' בקהל שופר. ועל זה אומרת המשנה שאם בני ישראל מכונינים לבם לשמים בעבודת הקודש שלחם אז הקב"ה עומד מסא דין ווישב על כסא רחמים, והופך עליהם את הדין לטובה ולברכה, אכ"ר.